56e jaar. — Nr 4

Dit nummer bestaat uit 8 bladzijden.

Zaterdag, 9 Januari 1909.

DE POSTRIJDER
DER PROVINCIE LIMBURG.

Men schrijft in te Tongeren bij V. COLLÉE, uitgever en eigenaar van dit blad.

De *POSTRIJDER* verschijnt 's dinsdags, 's donderdags en 's zaterdags.

Alle toezendingen van brieven, geld of aankondigingen moeten *franco* gedaan worden aan den uitgever. Groote Markt, te Tongeren.

Abonnement:
Drie maal per week : 6 fr. per jaar.
Twee - 5 -
Een - 4 -
Een blad afzonderlijk, 12 centiemen.
De abonnementen zijn vooraf betaalbaar.
Aankondigingen : 15 centiemen per drukregel.
Reclamen, vonnissen en andere artikels vooraan of binnen in het blad 1 frank den drukregel.

EERSTE BLAD

TONGEREN, DEN 9 JANUARI 1909

Kan men geleerd en christelijk zijn ?

Wie heeft niet hooren spreken van Louis Pasteur, den grooten franschen scheikundige, den uitstekenden weldoener des menschdoms, die het geneesmiddel tegen de razernij heeft uitgevonden ? Die was een geleerde van allereerste klas, lid der akademie van wetenschappen, der fransche akademie, der akademie van geneeskunde en van een tal genootschappen van geleerden. Hij was Groot-Kruis van 't eere-legioen en hoog vereerd in al de orders der vreemde landen.

Wanneer men zijne dood vernam in 1895, kwamen van alle hoeken der beschaafde wereld de rouwklachten toe van al die zich bezig houdt met de hoogere wetenschap.

« Pasteur komt te sterven, schreef vrijdenker Berthelot; een der grootste lichten van de XIXe eeuw, komt uit te gaan »....

« Beminde en beroemde meester », riep Poincaré uit, voor de doodskist van Pasteur, « de wetenschap, die gij zoo grootelijks gediend hebt, de onsterfelijke en opperste wetenschap, door uw nog overtreffender geworden, zal aan de verafgelegenste geslachten het onuitwisbaar merkteeken van uw vernuft overzetten.... Frankrijk, dat gij zoo bemind hebt, zal trotsch, als een landgoed, uwe vereerde geheugenis bewaren. Het menschdom, dat gij geholpen hebt, zal uwen roem met eenen eenparigen en onsterfelijken eeredienst omgeven » !

En hij herinnerde het woord van den minister van binnenlandsche zaken : « Pasteur, wonder van wetenschap, mirakel van het vernuft » !

* *

Welnu, deze man, die heden nog door de wetenschap, door Frankrijk en door het menschdom beweend wordt, was een vurige en werkelijke katholiek, een ootmoedigen onderdaan van de onsterfelijke Kerk.

« Hij was een dier geleerden », zegt M. Cornély, « die niet zoeken de wetenschap af te zonderen van Hem, die ze ingeeft » !

Zijn geloof was levendig.

Hij vreesde niet in het openbaar te belijden.

« Ik heb het geloof van den Bretoenschen landman », zegde hij ; « jammer dat ik het geloof niet heb » van eene Bretoensche landvrouw ! » ik zou het voorzeker hebben, indien » ik meer geleerd ware » !

* *

Zooals Bacon en zooveel anderen, dacht hij dat, hoe meer men geleerd is, hoe meer men God aanbidt en bemint, God, den oorsprong van al de wetenschappen.

Men weet met welken schitterenden bijval hij de leering bevocht van het materialismus en van het levensonstaan dat vanzelf komt; hij bewees wetenschappelijk de volstrekte noodzakelijkheid van eenen Ged, Schepper van het leven....

* *

Doch het was in zijne plechtige ontvangstrede bij de fransche akademie dat hij luidop zijn geloof verkondigde : « met te bewijzen, dat, » tot op heden, zegde hij, het leven » zich nooit aan den mensch vertoond » heeft als een voortbrengsel der » krachten, die de stof bestieren, heb » ik dienst bewezen aan de leering » van het spiritualismus en van de » bestaande ziel, leering die elders » verlaten, maar zeker is in uwe ran» gen eene roemrijke schuilplaats te » vinden ! »

* *

Ook kon hij zijn gedrag met zijn geloof doen overeenstemmen.

Zekeren dag, in een officieel feestmaal — 't was een Vrijdag — weigerde hij vleesch te eten en gaf alzoo een schoon voorbeeld van onderdanigheid aan de wetten der H. Kerk. Iemand wilde hem, na 't eetmaal, daarvoor gelukwenschen. — « Daar zijn geene verdiensten aan, zegde hij, ik ben christen en ik gehoorzaam aan de Kerk. — Ten anderen, waarom zou ik ongehoorzaam zijn, vandaag, om reden van een kieken, als ik de zes andere dagen der week mag vleesch eten, zooveel ik lust !»

* *

Het jaar dat hij gestorven was, zocht Mme Pasteur eenen troost in haar verdriet, met te herhalen hoe eenvoudig en hoe godvruchtig haar man te biechten en te communie ging !

Op zijn sterfbed, kuste die prins der wetenschap met liefde het kruisbeeld. Het was het eenige voorwerp, dat zijne stervende handen meledroegen uit deze wereld, waar hij zooveel roem, achter zooveel weldaden, naliet.

Dat klein kruisbeeld, in de handen van dien grooten man, zegt M. Cornély, heeft zijn onderricht.

De weldenkende lieden, zelfs deze die niet leerden, gelooven ; de jonkheid, komende uit de scholen zonder God, zoowel als al deze die het vermogen van redeneeren niet verloren hebben, zullen bij dit zicht niet nalaten van te zeggen : « Wel ja, Pasteur was geen onwetende.... Iedereen verkondigt dat hij de grootste geleerde was van zijnen tijd en ook de braafste mensch der wereld ; aangezien hij goede christen was, 't was dus dat hij geloofde aan een toekomstig leven, aan iets dat overblijft na de doodkist ; dat de dood geen weg is zonder uitkomst, dat zij een weg is naar de eenwigheid !»

* *

Daags na de begraving van Pasteur schreef *Le Journal des Débats* :

« Welke les, indien zij er willen op nadenken, voor de flauwe hersens, die nog denken dat de godloochening het kenmerk is van een overtreffend verstand, en de goddeloosheid een der vormen van het gezond oordeel ».

Limburgsche Beetenbond.

In St-Truiden is tot stand gekomen eene samenwerkende maatschappij met naam *Bond der beetenplanters van Haspegouw.*

Het bestuur is toevertrouwd aan de H.H. :

Graaf E. de Meeus, voorzitter, provincial raadslid, eigenaar, kasteel te Kerkom.

Louis Jadoul, ondervoorzitter, provinciaal raadslid, eere-staatslandbouwkundige, landbouwer te Vorsen.

Jean Tunmermans, ondervoorzitter, provinciaal raadslid, burgemeester en landbouwer te Mettecoven.

Alph. Huguet, lid, landbouwer, eigenaar, burgemeester te Altenhoven.

Alph. Vandenbonne, lid, landbouwer, eigenaar, te Wilderen.

Karel Princen, lid, landbouwer, eigenaar te Gingelom.

F. de Marneffe, lid, bestuurder der landbouwmaatschappijen te St-Truiden.

Het toezicht aan de H.H. :

Ridder F. de Borman, eigenaar, kasteel, Groot Gelmen.

Clem. Vanroye, landbouwer te Rijckel.

X. Hayen, landbouwer te Zepperen.

De maatschappij heeft voor doel de beeten en de pulpen der leden gezamenlijk te verkoopen en te koopen, op voorwaarde dat alle bewerkingen : wegen, tareeren en ontledeen gedaan worden door de beslanden van den bond en den fabrikant. De pulp wordt ook aangekocht volgens zijn inhoud droge stoffen.

Wij verzoeken de fabrikanten niet te denken dat genoemde bond is ingericht om hen eene koord aan den hals te doen. Neen, doch wij willen dat CEZAR HEEFT WAT CEZAR TOEKOMT, daarom zullen wij in 't vervolg de bewerkingen samen doen, OM ALZOO DE KLACHTEN VAN BEETENTEELER EN BEETENVERBRUIKER TE VERWIJDEREN.

Wij koesteren de hoop dat bovengemeld bestuur zijne taak zal lukken en wenschen het een volledige bijval voor het welzijn van boer en fabrikant.

De bond zal de beeten verkoopen aan de fabrieken van : Houppertingen-Bernissem, Sint-Truiden, Landen, Gingelom en Oreye.

De beeuplanters, bezoekers met wagen of gespan, die verlangen deel te maken van den bond, kunnen zich aangeven alle zaterdagen te St-Truiden bij M. F. de Marneffe, bestuurder der melkerij van 8 tot 10 ure 's morgens.

BUITENLAND.

Frankrijk. — VRIJMETSELAARSLOGE IN KERK VAN HET H. HART HERSCHAPEN. — Uit Auch wordt het volgende gemeld :

De stad is oogstenige geweest van eene niet alledaagsche plechtigheid.

Mgr Ricard, aartsbisschop van Auch, heeft aan het H. Hart van Jesus den tempel gewijd welke opgericht was geworden door de vrijmetselaars van Auch, in de Metzerstraat en waar de heeren vrijmetselaars werden buitengezet.

Eene ontzagelijke volksmenigte woonde die kerkelijke zuivering-plechtigheid bij, alsook de eerste mis welke gecelebreerd werd door Mgr Ricard, in dien tempel opgericht ter eere van Satan en voortaan aan God gewijd.

Het opschrift : Aan het H. Hart van Jesus, vervangt de zinnebeeldige teekens welke op den voorgevel gebeiteld waren.

— De GUILLOTINE. — Er zijn in Frankrijk twee en twintig ter dood veroordeelden die op de genade van den president wachten. Op dit oogenblik bevinden zich in de kanselarij een zekergetal dossiers van ter dood veroordeelden, die binnen kort aan M Fallières zullen gezonden worden. Het schijnt van nu af zeker dat al de ter dood veroordeelden geene genade zullen bekomen. De president zal eerst en vooral over de bende Polet moeten uitspraak doen, daar de vier ter dood veroordeelden dezer bende aan het hoofd staan van de lijst.

— EEN AANSLAG. — Woensdag namiddag, rond 5 ure, ontstond er in de Sorbonnestraat, te Parijs, rechtover de school der Hoogere sociale studien, eene hevige losbranding. Weldra stelde men vast met eene kinderstreek te doen te hebben. Buskruit in eene blikken doos gedaan, was in vlam geschoten door eene aangestoken wiek. Er zijn geene gekwetsten. Drie aangehouden jongelieden loochenen de daders te zijn.

Engeland. — BUITENGEWONE BRAND. — Een hevige brand heeft het buitengoed vernield van Huntley Walker, de welbekende automobieler. De auto's die verbrand zijn, hadden groote waarde ; een blad zegt, dat met al de banden, enz. erbij gerekend, er in de loods voor ruim 750,000 fr. is verloren gegaan. Daar waren twee nieuwe auto's, pas klaar gemaakt om mede te dingen in een wedstrijd, elk op 100,000 fr. geschat.

Dan was er een auto van 120 paardenkracht, waarmee Walker tweemalen den Vanderbiltprijs had gewonnen. Maar ginsen ook boeken, prenten, schilderijen en dure auto's verloren ; de zegepalmen, door Walker op weg en baan gevonden, blijven behouden, zegt een Londensch blad.

Duitschland. — EEN 92JARIGE MOORDER. — De 92jarige boer Stegelman, van Meinedorf, bij Kiel, heeft met een stok zijne 45jarige vrouw, zijne derde, doodgeslagen.

Stegelman is nog struisch en drinkt nog veel. Eergisteren nacht eischte hij geld van zijne vrouw. Daar zij hem niets wilde geven, sloeg hij ze dood.

Rusland. — BEREN. — Men heeft vastgesteld dat de beren, bewonende de Oostelijke provincien, uitwijken naar de westelijke streken. In de provincie Worogda werd eene bende dier uitwijkende dieren ontmoet. Zij begonnen een dorpje aan te vallen, te midden van een bosch gelegen, hebben. Na eenige dagen trokken zij heen, na 50 koeien en paarden te hebben gedood.

— VERGOORDELINGEN. — De nieuwjaarsdag, volgens de Gregoriaansche tijdrekening, is ingeluidigd met 17 terdood veroordeelingen en 15 terechtstellingen.

Den tweeden dag van het jaar waren er 42 terdood veroordeelingen en 3 terechtstellingen.

— EENE BOM. — Een onbekende, als student gekleed, trad omstreeks middernacht het Café Central aan de Perspectieve Newsky, te St-Petersburg binnen.

Hij liet daar een pak achter, dat na zijn vertrek ontploft, tengevolge waarvan een koffiehuisbediende gedood en groote stoffelijke schade aangericht werd.

— BOVENSSTREKEN. — Te Lenkaran is het bureel van postergiro en telegrafen door bandieten overrompeld. De kas, die 40,000 roebel bevatte, werd meegenomen.

— BOMMENFABRIEK. — Te Koutais is eene bommenfabriek ontdekt, die bestuurd werd door een 16jarigen haarkappersleerling ; al de werklieden waren leergasten of scholieren van 15 tot 16 jaar oud. Zij maakten de bommen maar om ze voort te verkoopen !

Spanje — DE HOOFDKERK VAN TOLEDO. — De bouwkundigen hebben het middenschip van de beroemde kathedraal van Tolede bouwvallig verklaard. Het is daarom voor de bezoekers afgesloten, om ongelukken te vermijden.

Turkije — MOORD OP EENEN PRIESTER. — De abbé Greysosthemos, van 't klooster Lewra, op den berg Athos, is vermoord op de brug der veertig Martelaren, door onbekende misdadigers.

Denemarken — DE KONING BEDREIGD. — Volgens « Politiken » heeft koning Frederik kort voor Nieuwjaar een dreigbrief gekregen. « Frederik de Achtste zal den Nieuwjaarsnacht van 1909 niet overleven », stond er in den brief. De koning nam de voorzorg, den kerkgang op Nieuwjaarsavond na te laten. En hij leeft nog. Men heeft intusschen niets van een komplot gemerkt en gelooft nu, dat de brief een kwaadwillige bangmakerij is geweest.

Amerika — EENE AARDBEVING. — In de buurt van Plymouth in Pennsylvanie, is er eene eigenaardige aardbeving geweest. Vijftig kistas dynamiet, daar ergens geborgen in een hol, in vast rotsgesteente uitgebouwen, ontploffen en de schok plantte zich vele mijlen ver voort. In verscheidene steden en dorpen dachten de menschen aan eene echte aardbeving. De plek, waar het dynamiet lag, was afgezonderd, zoodat er geen mensch gedood en geen huizen verwoest zijn.

Perzië. — WOELINGEN. — Men meldt uit Ispahan dat de woeling daar volledig is. De bevolking kwam tegen den gouverneur en tegen de onrechtmatige taksen in verzet. Twee dagen geleden heeft eene bende kooplieden getracht de deur van het Britsche consulaat open te krijgen, maar vruchteloos. Dan gingen zij naar het Russische consulaat waar zij eene schuilplaats zochten.

Een gevecht ontstond tusschen soldaten en eene bende ontevredenen van den stam der « Bokharis ».

Men kent nog het aantal slachtoffers niet. Men zegt dat de troepen het kanon gebezigd hebben.

De uitgehongerde soldaten gehoorzamen niet meer aan hunne officieren : zij plunderden de bazars. De gouverneur en de voornaamste overheden hebben een onderkomen in het Britsch consulaat gezocht. De schrik is algemeen. De Engelsche en Russische vertegenwoordigers hebben te Bagdad dringende onderdrukkingsmaatregelen geëischt.

Groote ramp in Italië.

Er worden in Messina nog altijd nieuwe schokken gevoeld en deze vernielen wat er nog was recht gebleven. Dit is ouder andere het geval met het kerkhof, dat reeds zeer erg beschadigd was, maar nu geheel vernield is door de laatste schokken.

Dit kerkhof was een der schoonste van Italië, met zijne talrijke cypressen, oranjeboomen en prachtige grafmonumenten.

Gisteren heeft de krijgsraad zijn werk begonnen. Men verhaast de ontruiming van Messina. De dagbladschrijvers, die van Messina terugkeeren, dragen de sporen van ontberingen. Zij verklaren dat de stad onbewoonbaar is geworden en het onmogelijk is er een stuk brood te krijgen, zonder bevel van de militaire overheid.

In het Fransch instituut te Messina zijn 13 zusters omgekomen, maar de weesjes werden gered.

Een militair cordon is rond Messina geplaatst.

Uit Castro Reale komt 't verheugend nieuws dat die stad niet vernield is zooals eerst gemeld werd. De huizen zijn gescheurd, maar kunnen gemakkelijk hersteld worden.

Ook te Reggio is de staat van beleg uitgeroeien evenals in al de gemeenten van den omtrek.

DE OVERLEVENDEN.

M. Bertolini, minister van openbare werken, heeft aan M. Giolitti geseind, dat het verrek der overlevenden niet zoo groot zal zijn als eerst gedacht werd.

De menschen keeren stilaan tot kalmte terug. Maar de bouw van voorloopige schuilplaatsen is noodzakelijk.

Generaal Mazza van zijnen kant seint uit Messina, dat de opzoeking naar levenden onder de puinen voortdourt. Eergisteren zijn er nog lien opgehaald. De kans er te vinden vermindert echter gaduig. Tot hiertoe zijn 2200 personen levend opgehaald. Omtrent 3000 lijken zijn begraven met al de noodige voorzorgen.

Gisteren en eergisteren heeft men de openbare bureelen en gestichten geholpen, om hunne waarden uit de puinen te halen. De waarden der Banca d'Italia, der Banca Commerciale, der Zeevaartmaatschappij en der maatschappij Delorce zijn gevonden. De staatsarchieven, die der hypotheken en der notarissen worden zorgvuldig bewaakt.

181 personen, aangehouden wegens misdaden van rooft den staat van beleg, zijn naar Palermo gebracht.

Personneel van den spoorweg is naar Calabrië gezonden, om de gemeenschap te land met Napels te herstellen. Reeds is de bouw van barakken begonnen. De gezondheid der troepen is goed, niettegenstaande de groote vermoeimissen en het slecht weer der laatste dagen.

M. Odiodono, professor van sismologie, is uit Messina te Rome teruggekeerd. Hij heeft het diagram van de aardbeving, opgenomen in het observatorium van Messina, meegebracht. Het observatorium was beschadigd, maar het sismische laboratorium, dat in den kelder ligt, was ongeschonden.

Uit het diagram blijkt dat de beweging begonnen is met eene zeer lichte beving ; dan is deze gedurende tien seconden toegenomen en weer tien seconden afgenomen. Toen is er eene kalmte ontstaan, die tien minuten heeft geduurd. Daarop een tweede schok, veel heviger dan de eerste. Thans ging de schok vergezeld van hevige ontploffingen. Deze schok is de oorzaak der ramp geworden. Hij werd gevolgd door talrijke andere, welke door het diagram opgeteekend zijn en die stilaan verminderden. De golvende bewegingen zijn buitengewoon talrijk en hevig geweest.

M. Oddono denkt dat de schade door de vloedgolf aangericht overdreven is.

Waar naar toe ?

Naar de Concordia op 17 Januari, te 3 ure namiddag.

BINNENLAND.

ANTIQUITEITEN, EXPERTIESEN, aankoop. Koopt insgelijks oude pianos clavecijns van de laatste eeuw.
César ZONDERVAN, de Lignestraat, 60, Brusse

LUIK. — EEN TURK DEN.... PIERREUSSESTRAAT. — Een kerel, van ongeveer 36 jaar, bezocht woensdag avond, verscheidene winkels der Bonne Femmewijk, deed een onbeduidenden aankoop, en gaf een briefje of een goudstukje van 20 fr. in betaling. Doch telkens vroeg hij andere munt dan die, welke men hem gegeven had, en maakte daarvan gebruik om verwarring te doen ontstaan in de rekening, of om 't een of 'tander muntstuk in zijne mouw te laten glijden. Tot zijn ongeluk, trok hij binnen bij eenen slachter der Haute-Wezstraat. M. K., die zag wat er gebeurde, den kerel de deur wees en hem volgde. Hij begaf zich nog naar verscheidene andere magazijnen, doch toen hij bemerkte dat K. hem op de hielen zat, zegde de kerel (die als een welhebbende Turk gekleed was, en een vreemden tongval had aangenomen) in zuiver Waalsch : « Indien ge mij nog volgt, sla ik mijnen regenscherm op uwen sm... Daarna sprong hij in eenen tram ; M. K. eveneens. In de Grétrystraat stapte hij af, nogmaals gevolgd door K... Deze verwittigde dan twee policiegenten, die den deugniet aanhielden. Hij was in 't bezit eener som van 75 frank. Volgens hij beweert, is hij koffiehuisbediende te Verviers.

— EEN FEEST TEN PROFITJE VAN DE SLACHTOFFERS DER RAMP IN ITALIË. — Eerlang zal in de groote zaal van ons Conservatorium door de Légia, de Koninklijke Reddersmaatschappij van België, de Vereeniging der speciale schoten en Luiksche afdeeling der Belgische Drukpersvereeniging, een Feest gegeven worden ten profijte van de slachtoffers der aardbeving van Sicilie en Calabria, onder het voorzitterschap van den heer Burgemeester en van M. Gillon, consul van Italië te Luik. Wij zullen weldra onze lezers met het programmabekend maken.

BRUSSEL. — Eene jonge dame kwam in het justitiepaleis vragen, om bij den onderzoeksrechter toegelaten te worden, onder voorwendsel dat zij de moordenaars van Stenheil kende. Bij den magistrat toegelaten, deed zij zich kennen als de vrouw van eenen gekenden kunstschilder. Na eene lange inleiding, begon zij eindelijk bijzonderheden te vertellen, die duidelijk te kennen gaven, dat de vrouw zinneloos was.

— De minister van oorlog heeft de generaals bevelhebbers der omschrijvingen, bericht, dat hij hun alle vrijheid laat, voor het inrichten van militaire feesten, ten voordeele der slachtoffers van Sicilie.

— Op de dagorde der gemeenteraadszitting van maandag aanstaande, staat een voorstel voor het stemmen van een crediet ten voordeele der slachtoffers van de aardbeving in Italië.

— VASTE CIRCUS is de beste en goedkoopste der zuivere vleesch-extracten.

ANDERLECHT. — ECHTELIJK DRAMA. — Alhoewel pas onlangs gehuwd, heerschte de beste verstandhouding niet in het huishouden van Frans C., 28 jaar oud en zijne vrouw Anna N. Woensdag nacht, rond 1 uur, ontstond alweer twist en de vrouw, ten toppunt van woede, greep een mes en plofte het in de borst van haren man. Deze werd de long doorboord en verkeerde in stervensgevaar. De vrouw is aangehouden.

BERGEN. — De 100jarige van de gemeente Montroeul-an-Bois, mev. Quiévreux, is maandag gestorven aan eene beroerte.

Over twee maanden werd de 100e verjaardag der jubilarisse, die toen nog uiterst wel te pas was, met grooten luister gevierd. De kloeke ouderlinge had toen nog de plechtige mis van dankzegging bijgewoond.

DE BOKKENRIJDERS in het Luikerland.

3e vervolg.

Niemand van onse onderdanen sal mogen bij sich houden of dragen snaphaen of schietgeweer met hagel of gekloven loot geladen, ten sij hij het recht der jagt syn hebbende, op dieselve peine en amende van vijftien goudguldens.

Die het recht der jagt niet sijn hebbende sal geen baendehonden, bruggen, haesewinden, vossehonden of eenige andere soort voor te jagen, mogen houden, op peine van ses goudguldens, en daerboven deselve honden gevangen of dood geschoten worden.

Alle en een ieder, uytgenomen die het recht der jagt sijn hebbende, sullen hunne honden eenen cluppel of kennef in den hals moeten hangen, dick voor 't minsten eenen duym en lanck onderhalven voet, op peine van twaelf goudguldens amende.

De schepers sullen hunne honden moeten gebonden houden, als wanneer sij gaen of sullen gaen met hunne schaepen op het veld alwaer niets te bewaeren is; en dat niemand sijne honden sal loopen laten in de velden of in de weijden of deselve mede nemen als wanneer hij naer het veld gaet het sij om sijne landerijen te visiteeren, te ackeren, te labooreeren, de vruchten in te halen, of op wat pretexte het moge wesen, op peine van ses goudguldens amende voor iedere contraventie, dobbel voor de tweede en op peine arbitrael straffe voor de derde reyse ; sullende daerboven de honden mogen gevangen of dood geschoten worden, door degene die van ons of van onsen officier tot conservatie der selve jagt gesteld sijn of het recht der jagt sijn hebbende.

En is het dat eenige vreemde jagers geattroepeert bij onse vrijheerlijckheid souden komen om te jagen of om de jagt te verdestrueeren tot nadeel of misachting van ons verbod, in sulcken voorval en om alle desorders voor te komen, ordonneeren wij eer serieuselijck aen onse onderdanen van onsen officier of gardechasse daervan te verwittigen op peine van vijf goudguldens amende ; alswanneer naerdat onsen officier of garde-chasse de klocke sal hebben doen slaen, alle onse onderdanen sich sullen moeten versamelen om deselve jagers of stroopers te vangen, op peine van vijf goudguldens te betaelen door iederen onderdaen in laute blijvende te pareeren.

De jagt, voor diegene die het recht sijn hebbende, is maer open en gepermitteerd in het veldt van den eersten September tot den eersten April.

Is het saecke dat, het sij hondt of beest, van kwaede of raesende honden souden gebeten sijn, sal een ieder wie het sou te aangaen, deselve gebeten beesten moet doodschieten, of deselve soodanig gebonden houden dat sij hun niet kunnen ontloopen om grootere ongelukken te doen op peine van vijf goudguldens en responsabel voor den gedaene schade.

Niemand sal kwaede en boosaertige honden laten loopen maer sal deselve onder band moeten houden op peine van eenen goudgulden en daerboven responsabel voor de ongelukken die deselve iemand souden kunnen aengedaen hebben.

Niemand sal aen de wegen, voetpaden en publieke gronden mogen empieteeren, deselve hinderen of beletten op wat pretexte het moge wesen, op straffe van drij goudguldens amende. Item en sullen gene nieuwe wegen gemaeckt worden op iemands erven op peine voorscreven. (Mand. 28 Jan. 1712.)

Alle straeten, passagiens, voetpaden en wegen sullen in hunne breede en in goede staet moeten gehouden worden en sullen deselve oock niet mogen toegesloten of in eenige manier beschadigt en beletsel aen deselve gestelt worden, op peine van tien goudguldens. (Mand. 28 Jan. 1658, 1712, 1723, 1724, 1752 en 1791.)

Alle trakken der boomen die sijn hangende over de straeten en wegen sullen moeten onderhouden worden, soodanig dat sij aen het publiek of de passanten met kunnen incommodeeren, ten welckers sijnde de takken der boomen naer den kant der straeten alle moeten afgekapt sijn en de haegen aan de erven van iederen particulieren op eene rechte linie perpendicular ten hoogte van vier à vijf voeten oock afgekapt en onderhouden worden, dat sij over de selve straeten of wegen niet sijn hangende op peine van drij goudguldens en respectievelijk van tien.

Geene doodt beesten sullen op publieke plaetsen of wegen mogen gevoerd worden, maer ter contrarie door iedereen wie dieselve soude aengaen op hunne eijgene erven moeten begraven worden vijf à ses voeten diep op peine van drij goudguldens. (Mand. 26 Oct. 1744.)

Alle groote en andere publieke en gemeynte-straten, alsmede de bruggen derselve sullen door de gemeynte moeten gerepareert en onderhou ten worden, in sulcken goeden staat, mits de sporen te vullen en deselve straten te aplaneeren dat menaldoosdoor deselve gemakkelijck vaeren en passeeren kan ; en in cas de selve gemeynte op den gestelden tijd of naer commatie van onsen officier in fraute blieve de selve reparatiens te doen, sal sij vervallen in eene amende van twintig goudguldens.

Ende alsoo die welcke karre en paerd sijn hebbende, op deselve straeten moestendeel en meer als andere geene hebbende, passeeren moeten, soo sullen deselve tensgelijcken naer sommatie der borgemeesters met karre en paerd op gestelde dagen moeten compareeren, om aan de noodige reparatiens en aplaneeringen te helpen.

En ieder alsoo door de borgemeesters gekommandeert om in de straeten te werken en te varen, sal moeten obedieeren op peine van hoven amendens door de mandaten gestelt, responsabel te sijn van alle schaede of onkosten die daermit sou len kunnen resulteeren.

Alle en een ieder alsoo gekommandeert sijnde en in persoon niet konnende compareeren, sullen eenen anderen capabelen in haere plaetse moeten senden, sonder zich te bedienen van vrouwen of kinderen onder die achtien jaer oudt sijnde op peine voorscreven.

Alle par ieuieren sullen die grachten en ontlossingen des waters aan hunne erven langs de straeten moeten op hunne behoorlijcke breede en diepte onderhouden, de selve reynigen en vaegen, soodanig dat de waters hunne behoorlijcken aftrek hebben, op peine van drie goudguldens amende.

Alle voetpatten, seystraeten en steegen zullen door iederen eigenaer aen sijne erve reijnende moeten onderhouden en gerepareert worden, op peine van tien goudguldens.

Is oock verboden aen alle eijgenaers, huerlingen en pachters de groeijende vruchten of weyden te laeten hoeden door eenige soorten van beesten van den eersten November tot den eersten Meert op eene amende van vijftien stuyver voor ieder beest, uytgenomen nogtans dat ten tijde van frost en als het seer droog is, de verckens op een ieder sijn erve sullen mogen gehoed worden van den 15 November tot den eersten Meert, uytgenomen de lammeren welcke sullen mogen gehoed worden met een schaep naer proportie van ten lammeren in de korenvelden van den eersten Maart tot den eersten April en in de terf- en spelt velden van den eersten Maart tot den eersten Mei. Alles nochtans met de alergrootste meerstijnend en attentie dat aen de nabueren geen schade gedaen sal worden op peine van vijftien stuyver voor ieder beest. (Mand. 16 Dec. 1773.)

Niemand in wat saisoen en met wat soort van beesten het moge wesen, sal mogen afhoeden den klaver, raepen, saet der selven, of diergelijcke planten, ten sij hij een expresse permissie is hebbende van den eigenaer, op peine van drij goudguldens amende.

Geenderley beesten sullen mogen gestelt worden in het veld, selfs op sijne eigene erven, sonder deselve te doen hoeden door eenen bekwamen hoeder, opdat aen de aenreynende geene schaden geschieden, op peine van drij goudguldens.

Voor den sonnenopgaenck en naer den sonnenondergaenck, geene schaepen, verckens of andere beesten sullen mogen in het veldt blijven en gehoedt worden op eene amende van drie goudguldens.

Geene schaepen, verckens of andere beesten sullen mogen gehoed worden in de velden of in de straeten derselve besaeyd met harde vruchten oock niet in den sommer of andere velden, soo haest deselve gebarnen syn, opdat aen de selve reijnende geenen schade geschiede op eene amende van tien goudguldens, boven vergelding van den schaede, waervoor de ouders voor hunne kinders en de meesters voor hunne domestieken sullen responsabel sijn.

Niemand sal op de landerijen mogen hoeden met wat soorte van beesten het moge wesen, ten sij vier en twintig uren naerdat de vruchten van deselve sullen gevoert sijn op eene amende van eenen goudgulden voor ieder beest.

Iedereen in sijne eijgene weijde omsingelt met grachten of haegen sal mogen hoeden en in niemands anders op een amende van vijftien stuyver voor ieder beest.

Niemand sal mogen schaepen houden om te laeten patureeren op het veldt of op de gemeynte, ten sij hij is hebbende eenen acker van tien bonden in het saisoen, of dertig bonder lands op peine van tien goudguldens amende en vijftien stuyver voor ieder beest, soo haest sij in het veld of op de gemeynte sullen bevonden worden. (Mand. 28 Jan. 1712 ; 1713 ; 16 Oct. 1773.)

Die nochtans geenen akker hebben van dertig bonder lands, sullen een schaep naer proportie van bonder lands, die sij in eigendom, in pacht of in huer sijn besittende waeraf de vruchten in onse vrijheerlijckheid sullen ingeschuert worden, mogen houden, welcke sij sullen moeten voegen bij anderen tot dat sij sijn uijtmaekende eene kudde van sestig schaepen, wel meer maer niet minder, wanneer sij sullen mogen hoeden op die velden en gemeyntens en anders niet ; op peine voorscreven en daerboven dertien stuyver voor ieder schaep.

Eensgelijks die de dertig bonder lands sijn besittende en geen kudde van sestig schaepen sijn hebbende, mogen de selve niet separaet houden of in het veld brengen, maer sich eensgelijcks moeten voegen bij andere, tot dat sij de sestig wel meer maer niet minder sijn uijtmaekende, op peine voorscreven.

Niemand sal sijne vruchten mogen laten afhoeden in den tijd voorscreven gespecifieert door de lammers, als wel met eene kudde van dertig en drij à vier schaepen, op de selve peine en amende.

Niemand sal vreemde schaepen of andere beesten in huer mogen nemen om de selve te laeten hoeden, alwaer hij het recht heeft, op peine van vijf goudguldens goed mogen hannen om van die paturagie te mogen profiteeren op peine voorscreven.

Die welcke een separaat kudde van sestig schaepen sijn hebbende en die welcke gesongeert sijnde de selve sestig te samen uijtmaeken en met de selve haer eijgen vruchten afhoeden (soo en gelijck hier voorscreven is) sullen niemand anders goederen, reijnen, grachten mogen afhoeden ; en moeten daerboven de groote wegen volgen en passeeren tot sij het naeste bij haer erven gekomen sijn, om de selve te hoeden, alles sonder schaede te doen aen sijne nabueren, en sonder het veld te mogen passeeren, waerdoor iemand soude kunnen beschadigt worden, op peine van dertien stuijvers voor ieder beest.

En opdat een ieder sooveel te beter bevrijd sou worden van allen schaede, soo is het dat geen peerden, verckens, schaepen, lammer of andere beesten in het veld, op de straeten of elders sullen mogen gedreven worden, ten sij dat de selve door eenen bekwamen herder gehoedt worden, op de selve amende van vijftien stuijver, voor ieder beest, sullende de meesters responsabel sijn voor allen schaede, lauten, neglegentien van diegene die sij daertoe sullen employeeren.

Niemand sal mogen duijven houden, ten sij hij is besittende vijf bonder in het saisoen, maekende vijftien bonder ackerlands, op peine van tien goudguldens amende, sijnde op dieselve peine en amende verboden aen wie het moge sijn duijven te schieten of met eenige instrumenten te vangen. (Mand. 1651 ; 1661 ; 1712.)

Niemand sal in het veldt mogen oosten, ten sij de landen hun eijgen sijn toebehoorende, of niet voor dat de vruchten derselven sullen getransporteert sijn, en niet eerder als naer den sonnenopgang en voor den sonnenondergang ; en sullen de oosters oock niet mogen passeeren over de landen, alwaer de vruchten verspreijd sijn liggende, op eene amende van twee goudguldens, sullende de ouders voor hunne kinderen en de meesters voor hunne domestieken responsabel sijn. (Mand. 19 Jul. 1700 ; 21 Juli 1729.)

Niemand, het sij bij dage of bij nachte, sal in andermans weijde, hoven en erven mogen gaen of breecken om aldaer het graen te nemen, op peine van alle rigueur van recht tegen deselve voorscreven te worden aangewend, boven den schaede en interest der geledeerde partije.

(Wordt vervolgd.)